

Giriş

Allah Teâlâ insanın dünyaya gelmesi, sağlıklı ve mutlu bir şekilde büyüüp yetişmesi, huzurlu ve güvenli bir toplum oluşturması, imtihan edilmesi için ilk insandan itibaren nikâh akdi altında belli şartlarla aile kurumunu var etmiştir. Aile içerisinde de insanı kendi başına bırakmamış, karı-koca, anne-baba, kız-oğul gibi cinsiyete ve onda var edilen özelliklere uygun roller ve bunlara bağlı hak ve sorumlulukları ayrıntılı bir şekilde belirlemiştir. Bu düzenin var olması ve devam etmesi için de ilk insandan itibaren insanı kadın ve erkek iki farklı cinsiyette ve farklı özellikte yaratmıştır. Kur’ân-ı Kerim’de çeşitli vesilelerle pek çok ayetle buna vurgu yapmıştır. Mesela;

“Ey insanlar! Doğrusu biz sizi bir erkekle bir dişiden yaratık.”¹

“Şurası muhakkak ki (rahime) atıldığında nutfeden, erkek ve dişiden ibaret olan iki çifti O yarattı.”²

“Ondan, erkek, dişi iki cins yaratmıştı.”³

Aynı zamanda Kur’ân-ı Kerim ve hadis-i şeriflerde bu iki cinsten farklı veya ikisinin özelliğini de taşıyan bir üçüncü insan cinsiyetinin yaratıldığı da bildirilmemiştir. Bilimsel olarak da genlerde transseksüel, travesti ve eşcinsellik gibi üçüncü cinsiyet tanımlanmamıştır.⁴ Aksine biyolojik cinsiyetin yani kadın ve erkek olmanın genlerde kodlandığı, belirlendiği ve bu genlerin değişmeyeceği ifade edilmiştir.⁵ Yani yaradılış gereği insanlar ya erkek ya da kadın cinsiyetindedir.

Kadın ve erkek olarak farklı cinsiyetlerde yaratılan insanların İslâm hukukunda kendilerine has özelliklerini koruyarak, yani her cinsin doğuştan getirdiği fitrî özelliklerini devam ettirerek biyolojik cinsiyetlerine uyumlu davranmaları beklenmiş ve bu doğrultuda cinsiyetlerine dayalı rollerini üstlenmeleri, cinsel kimliklerine sahip olmaları ve bunlara bağlı olan hak ve sorumluluklarına riayet etmeleri istenmiştir. Yani cinsiyet temel alınarak kadın ve erkek farklı hak ve vazifelere muhatap olmuşlardır. Kadın ve erkeğin birbirlerinin cinsiyetlerine geçme ve hukuklarına dâhil olmaları söz konusu edilmemiştir.

* Doç. Dr., Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi

¹ Hucurât, 49/13.

² Necm, 53/46.

³ Kıyâme, 75/39.

⁴ Scientific American Mind dergisinin Mayıs Haziran 2010 tarihli sayısında “The Third Gender” yani “Üçüncü Cinsiyet” başlıklı makalede Jesse Bering biyolojik cinsiyetinden ve cinsel kimliğinden rahatsız olan transseksüelleri incelemiştir. Bu makalede üçüncü cinsel kimlik denilen transseksüeller açık ve gizli şekilde ikiye ayrılmıştır. Her iki transseksüel durumla ilgili bilimsel çalışmalarda genetik veri bulunamadığı vurgulanmıştır. Eşcinselliğin en yaygın türü olan transseksüelliğin kültürel öğrenme ile oluştuğu bildirilmiştir. Biyolojik cinsiyet, cinsel kimlik ve cinsel yönelim alanlarının farklı farklı değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Kültürel sosyal normların ve öğrenmelerin transseksüel cinsel kimlik ve cinsel yönelim oluşmasındaki ana rolünden söz edilmiştir. (Jesse Bering, 28 Eylül 2023).

⁵ Nevzat Tarhan, “Üçüncü cinsiyetle ilgili bilimsel kanıt bulunamadı”.

Ancak Batı toplumlarındaki sanayi devrimine paralel olarak meydana gelen değişiklikler, dinî ve manevî değerlerin fert ve toplum üzerindeki etkilerinin azalmasına yol açmış, insan davranışlarını sevk ve idare eden dinî-ahlâkî öğretilerin yerini dünyevî ve cismanî tatminlere yönelen düşünce ve davranış biçimleri almış, cinsellik ve haz çağdaş dünyanın hâkim kültürü yapılmak istenmiştir. Bu hâkim psikolojiyi en geniş ve en etkili şekilde dile getiren de Sigmund Freud (öl.1939) olmuştur. Avusturyalı bir ruh hekimi olan Freud, “psikanaliz” adını verdiği teori ve uygulamaları çerçevesinde cinsi güdüye merkezî bir yer vermiştir. Bütün ruhi hayatın temelini oluşturan enerji kaynağının cinsi bir tabiat ve insanın bütün faaliyet ve davranışlarının hareket noktasının da cinsi tatmin arzusu olduğunu ileri sürmüştür.⁶ Cinsel enerjinin bastırılmasının ruhsal hastalıkların ortaya çıkmasına; cinsel özgürlüğün ise ruhsal hastalıkların kaybolmasına sebep olacağı şeklinde de bir tez oluşturmuştur.⁷ Bu düşünceler, diğer sebeplerle beraber insanı doğal, meşru ve makul olanın dışına çıkararak, eşcinsel, biseksüel, transseksüel ve travesti eğilimlerin oluşmasında etkili olmuştur.

Kur’ân-ı Kerim ve hadis-i şeriflerde ise kadın ile erkeğin birbirine karşı duydukları arzu ve ilgi dile getirilerek insanın bu duyguya sahip olarak yaratıldığına, cinsi arzunun olabileceğine ve ancak Allah’ın yardımıyla kontrol edilebileceğine işaret edilmiştir.⁸ Böylece cinsellik tabii bir vâkıa olarak kabul edilmiş, cinsel ihtiyaçların makul ve meşrû zeminde giderilmesine imkân verilmiştir. Ancak bu duygunun dinin emir ve yasaklarını, insanlık onur ve değerini ihlâl edecek biçimde kontrolsüz kullanımını önleyici bazı sınırlamalar koyularak o, faydalı hâle getirilmiştir. Evlilik teşvik edilmiş, aile hayatını ve kurumunu korumaya yönelik tedbirler alınmış, iffetin ve neslin korunması dinin temel gayeleri arasında gösterilmiştir. Nikâh akdinin dışındaki birleşmeler kesinlikle yasaklanmış, evlenemeyenlerin de iffetlerini korumaları emredilmiştir. Zina her durumda kesin olarak ahlâka aykırı, çirkin bir şey ve hayâsızlık olarak kabul edilmiştir. Ayrıca normal cinsel birleşme dışındaki yollarla cinsi tatmin arayışı da haram kılınmıştır.

Böyle olmakla birlikte biyolojik cinsiyete uygun duygu, düşünce ve davranışlarda bulunmama, hemcinslere cinsel yönden ilgi alaka gösterme, karşı cinse benzeme ve cinsiyet değiştirme istekleri görülmektedir. Bunlar aileyi tehdit eden ve insan neslinin devam etmesine engel olan durumlardır. Bu durumlar kapsamında şu grupların bahsi geçmektedir; hünsâ, eşcinsel, travesti, transseksüel, muhannes/muhannis ve müteraccile. Genelde bu kavramlar birbirlerinin yerine kullanılarak karıştırılmakta, yanlış hükümler verilmekte ve yanlış konuşmalar yapılmaktadır. Öncelikle bu kavramlarla kısaca kimlerin kastedildiği açıklanıp sonra bunlarla ilgili hükümler verilecektir. Bu gruplar üç ayrı başlık altında ele alınacaktır.

Cinsiyet Gelişim Bozukluğu

İnsanın biyolojik cinsiyeti genetikdir, kadın ve erkek farklı kromozomlara sahiptir. Genel olarak insanın kadın ve erkek şeklinde farklı cinsiyete sahip olarak dünyaya gelmesi esas olmakla birlikte çeşitli sebeplerle normal olanın dışında bir hastalık olarak

⁶ Hayati Hökelekli, “Cinsiyet”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 1993), 8/23.

⁷ Nevzat Tarhan, “Üçüncü cinsiyetle ilgili bilimsel kanıt bulunamadı”.

⁸ Yûsuf 12/23-24, 30, 53.

cinsiyetleri belirsiz insanlar dünyaya gelebilir. Bu konudaki hastalık, bozukluk ya kadınlarda 23 XX, erkeklerde 23 XY olan kromozomlarda/genlerde ya kadınlarda yumurtalık erkeklerde testis olarak bulunan üreme organlarında ya da iç ve dış genital organlarda bulunabilir. Bunlara doğuştan kromozomal/genetik, gonadal veya anatomik/fenotipik cinsiyeti bozuk (atipik) insanlar denilir. Bu kişiler için çok tercih edilmese de hermafrodit, intersex ve erdişi kavramları da kullanılmaktadır. Günümüzde daha çok hepsini içine alacak şekilde cinsiyet gelişim bozukluğu kavramı tercih edilmektedir. Bu kişilerin cinsiyet durumları multidisipliner bir yaklaşım gerektirir. Bu konu Biyokimya, Patoloji, Genetik, Endokrinoloji, Üroloji, Kadın Doğum, Pediatri, Çocuk Cerrahisi, Psikiyatri, Plastik Cerrahi'yi ilgilendirir. Bu tür şikâyeti olan bir kişinin durumu ile ilgili bütün bu branşlar tarafından kişinin psikoseksüel oryantasyonu da göz önüne alınarak ortak bir değerlendirme yapılır ve anomali olup olmadığına, biyolojik mi psikolojik mi bir durum olduğuna karar verilir. Alanın uzmanları tarafından yapılan tespitten sonra İslâm hukukçuları devreye girer ve dinî hükmünü verir.

Çeşitli sebeplerle farklı şekillerde cinsiyeti biyolojik olarak belirsiz olan herkes için İslâm hukukunda hünsâ denilir. Her ne kadar bugünün imkânları ve şartları bulunmamakla birlikte geçmişteki İslâm hukukçuları, zamanlarındaki tıbbî bilgiler ile çevrelerinde bu şekilde yaratılan insan ve hayvanları gözlemleme yoluyla bu kişilerin cinsiyetini normal insanlardan ayırmak ve kendi içinde gruplandırmak için bazı kriterler belirlemişlerdir. Mesela hünsâyı tespitte öncelikle fiziksel ve zahir duruma göre karar vermelerinin yanında ergenlikle ortaya çıkan sakal, adet olma, göğüs gibi ikincil cinsiyet özelliklerine, idrar yapılan yere, cinsel fonksiyon ve üreme yetisine, kadın ile erkeğin genel anatomisine, kemik ve kas yapısına, cinsel eğilime, o kişinin ve ailesinin ikrarına da baktıkları görülür. Fakat bu kriterlerden son ikisinin değişken olduğunun farkında olan İslâm hukukçuları, cinsiyetin yanlış belirlenmemesi için öncelikle diğerlerinin dikkate alınması gerektiğini de belirtirler. Bütün bu kriterlerle hünsâyı tespit ettikten sonra sınırı biraz daha daraltarak hünsâyı; müşkil ve gayr-i müşkil şeklinde iki kısma ayırırlar ve bu iki kısımdan her birini farklı hükümlere tabi tutarlar.

Gayr-i müşkilhünsâ; her iki cinse ait cinsiyet alametlerini taşımakla birlikte erkek veya kadınlık alametleri açık olup, kolayca erkek veya kadın olduğuna hükmedilebilen kişi olarak tarif edilir.⁹ Bu şahısların, baskın olan cinsiyet özellikleri dikkate alınarak iki cinsiyetten birinden olduğuna karar verilir ve bu kişilere o cinse ait hükümler uygulanır.¹⁰

Müşkilhünsâ ise klasik kaynaklarda her iki cinsiyet organına birlikte sahip olan fakat organlarının birinin diğerine baskınlık arz etmemesi nedeniyle kadın veya erkek olduğuna kolayca hükmedilemeyen veya hiçbir cinsel organa sahip olmayıp sadece idrar yapabileceği bir yeri olan kişi olarak tarif edilir. Fıkıhî anlamda hünsâ denilince,

⁹ Komisyon, “Hünsâ”, *el-Mevsûatü'l-fıkhiyye* (Kuveyt: Vizaretü'l-evkaf ve's-şuuni'l-İslâmiyye, 1990), 20/22; Orhan Çeker, “Hünsâ”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 1997), 18/491; Yunus Vehbi Yavuz, “Hünsâ”, *İslâm'da İnanç İbadet ve Günlük Yaşayış Ansiklopedisi* (İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1997), 2/301.

¹⁰ Hilâl Duman, “İslâm Hukukunda Hünsâ (Çift Cinsiyetliler)”, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6/1 (Haziran 2002), 303.

daha çok bu gruba giren şahıslar anlaşılır. Bugünkü biyolojik cinsiyeti belirsiz olan, yani cinsiyet gelişim bozuklukları incelendiğinde İslâm hukukçularının bunların hepsinin hasta ve hünsâ kapsamına aldıkları görülür. Diğer taraftan kadına benzemeye çalışan erkekleri ve erkeğe benzemeye çalışan kadınları ise hünsâ kapsamına almazlar. Yani cinsiyeti biyolojik belirsiz olan hünsâlar ve muhannesler ile psikolojik belirsiz olan muhannis ve müteraccile yani transseksüel ve travestileri birbirinden ayırırlar.

Hünsâ-i müşkil ihtiyaten bazen kadın gibi, bazen erkek gibi kabul edilir ona göre hüküm verilir. Bazen de onun hakkında iki cinsten de farklı yeni bir düzenleme getirilir. Buna göre farklı yaklaşımlar bulunmakla birlikte genel olarak hünsâ, miras, diyet, kazf, irtidat, nikâh, gusûl, namaz, cenaze, isim koyma, sünnet konularında kadın ve erkekten farklı hükümlere; emzirme konusunda erkeklere; âkile, kasâme, ganimet, savaş, cizye, hâkim olma, hilâfet, ezan, imamlık, hac, tesettür, halvet, şehâdet konularında kadınların hükümlerine tâbi olur.¹¹

Maslahat yönü fazlaysa hünsâların ameliyatla vücutlarında gerekli olan değişiklikleri yaptırmalarında dinen bir sakınca görülmez. Çünkü bu ameliyatlar hünsâlar için bir tür tedavi, belirsizlikten kurtulma ve cinsiyeti belirgin hâle getirme demektir. İslâm'da tedavi olmak, hastalıklara çare aramak teşvik edilir.¹² Hünsâların ameliyat olması zaruret derecesinde bir ihtiyaçtır. Yasak olan bir kısım şeyler zarureti ortadan kaldırma ölçüsünde yapılabilir.¹³ Hünsâ olma, normal ve fitrat kanunlarının dışında istisnai bir durumdur. Bu yüzden böyle bir tıbbî müdahale fitratı değiştirme değil fitrata dönme, fitratın yerine konulması anlamına gelir.¹⁴ Yukarıda belirtilen konuların dışında özellikle suç ve günah işleme konularında hünsâlar diğer insanlarla aynı hükümlere tâbidirler.

Cinsel Kimlik Bozukluğu

İnsanın cinsel kimliği genetik değil, epigenetiktir, sonradan sosyal öğrenme yoluyla yani çevredekiler, anne ve babayı taklitte öğrenilir. Bu grupta transseksüel, travesti, muhannis ve müteraccile olan kişiler yer alır. Kadın olarak dünyaya geldiği hâlde erkeğe benzemeye çalışan transseksüeller ve travestiler İslâm hukuk literatüründe müteraccile; erkek olarak dünyaya geldiği hâlde kadına benzemeye çalışan transseksüeller ve travestiler ise muhannis kavramı kapsamına girer.

Travestiler

Travestiler, erkek olmaktan memnun olmalarına hatta bundan kıvanç duymalarına rağmen kadın gibi görünmekten hoşlanan erkekler veya kadın oldukları hâlde sadece erkek gibi görünmekten hoşlanan kadınlardır. Sıkça karıştırıldığı transseksüellikten farklı olarak travestilikte cinsiyet değiştirme ameliyatları söz konusu değildir. Sadece

¹¹ Duman, "İslâm Hukukunda Hünsâ", 303-316.

¹² "Tedavi olunuz. Çünkü aziz ve celil olan Allah, şifasını yaratmadığı bir hastalık yaratmamıştır" (Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl b. İbrâhîm el-Buhârî, *el-Câmiu's-sahih* (İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992), "Tıb", 1; Ebû İsmâ Muhammed b. İsmâ b. Sevre et-Tirmizî, *Sünenü't-Tirmizî* (İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992), "Tıb", 2; Ebû Dâvûd Süleyman b. el-Es'as b. İshak es-Sicistânî, *Sünenü Ebî Dâvûd* (İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992), "Tıb", 1; Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd Mâce el-Kazvîni, *Sünenü İbn Mâce* (İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992), "Tıb", 1.

¹³ "Zaruretle memnû olan şeyleri mubah kılar, Zaruretler miktarınca takdir olunur" (Mecelle, md. 21, 22).

¹⁴ Hilal Özey, "İslâm Hukuku Açısından Cinsiyet Değiştirme", *Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 4/1 (Haziran 2016), 17.

çeşitli hormonal müdahalelerle dış görünümünde değişikliğe gidebilirler. Bunlar, transseksüellerde olduğu gibi, ruhsal yönden kendilerini tamamen karşı cinsten kabul etmezler ve cinsiyetlerine karşı isyan içinde değildirler. Bunlarda sadece karşı cinsiyete ait bazı özelliklere eğilim ve özenti vardır. Bunlar karşı cinsin kıyafetlerini giyerek o cinsten olduklarını hayal ederek o cinsin rolüne bürünerek cinsel haz arayışına girerler.¹⁵ Bunlara muhannis ve müteraccile ile ilgili hükümler verilir.

Transseksüeller

Transseksüeller anatomik cinsiyetleri ile arzu ettikleri cinsiyetleri arasında uyumsuzluk bulunan, karşı cinsin bir üyesi olarak yaşama, kabul edilme arzusu içinde olan ve bedenlerinin, arzu duydukları cinsiyete uygun hâl gelmesi için hormonal ve cerrahi tedavi görmek isteyen, sapkınlık sınırı içinde ele alınan kişilerdir. Bunlar karşı cinsle sürekli ve güçlü bir özdeşim kurar, sahip olduğu cinsiyeti reddederek diğer cinsiyetin birincil ve ikincil özelliklerini benimser,¹⁶ hatta bunları elde etmek için cerrahi müdahale yaptırmayı dahi düşünür. Günümüzde cinsiyetinden memnuniyetsizlik anlamında cinsiyet disforisi kavramı kullanılır. Bunlar hakkında da muhannis ve müteraccile ile ilgili hükümler geçerli olur.

Muhannes/Muhannis

Klasik kaynaklarda muhannese/muhannise, anatomik olarak erkek olmasına rağmen kadın gibi giyinen ve davranan efemine erkek, hareketlerinde, görünüşünde ve konuşmasında kadın özellikleri taşıyan, kadınlığa özenen veya yaratılıştan kadınsı olan erkek anlamları verilir.¹⁷ Kadınsı davranışların isteyerek, iradi olarak yerine getirilmesine ismi fâil kalıbında muhannis, istemeden, irade dışı olması hâlinde ismi meful kalıbı muhannes kelimesi kullanılabilir. Muhanneslerdehünsâlar gibi bedensel olarak kadına benzeme söz konusu değildir. Fıkıhçılar da muhannes/muhannisleri iki gruba ayırır ve ona göre hüküm verir.

Birincisi yaratılıştan organlarında kısıtma ve konuşmasında yumuşaklık olan, kadınlara arzu duymayan erkeklerdir.¹⁸ Bu özellikleri kendileri edinmedikleri ve doğumlarından itibaren böyle oldukları için, onlara herhangi bir suçlama ya da ayıplama yöneltilemez.¹⁹ Çünkü Kurân'da insanın yapamayacağından sorumlu

¹⁵ Özay, "İslâm Hukukunda Transseksüel veya Travesti Olmanın Hükümü", 214.

¹⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. Hilal Özay, "İslâm Hukukunda Transseksüel veya Travesti Olmanın Hükümü", *İlahiyat Tetkikleri Dergisi* 51 (Haziran 2019), 207-234.

¹⁷ Ebû'l-Ferec Şemsüddîn Abdurrahmân b. Muhammed b. Ahmed el-Makdisî, *eş-Şerhu'l-kebir alâ metni'l-Muknî* (b.y.: y.y., ts.), 10/227; Ebû Muhammed Fahrüddîn Osmân b. Alî b. Mihcen ez-Zeylaî, *Tebyinü'l-hakâik şerhu Kenzi'd-dekâik* (Kahire: Matbaatü'l-Kübra'l-Emiriyye, 1313/1895), 4/220; Komisyon, "Muhannes", *Mevsuatu'l-fıkhye* (Kuveyt: Vizaretü'l-Evkaf ve's-Şuuni'l-İslâmiyye, 1411/1990), 36/234; Nevevî, Ebû Zekeriyâ Yahyâ b. Şeref b. Mürî, *Şerhu'n-Nevevî alâ Sahihî Müslim* (Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, 1392/1972), 14/163; Mehmet Erdoğan, "Muhannes", *Fıkah ve Hukuk Terimleri Sözlüğü* (İstanbul: Rağbet Yayınları, 1988), 391.

¹⁸ Ebû Bekr Şemsü'l-eimme Muhammed b. Ebî Sehl Ahmed es-Serahsî, *el-Mebûsât* (Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, ts.), 16/131; Zeylaî, *Tebyîn*, 6/20.

¹⁹ Komisyon, "Muhannes", 36/264; Hayrettin Karaman, 29 Eylül 2023.

olmayacağı²⁰ bildirilir. Bunlara zina veya livata yapmadıkları sürece bir suç ve günah isnad edilemez²¹ ve bunlar hadis-i şerifteki lanet edilenlere de dâhil olmazlar.

İkinci grup ise, erkek olarak dünyaya geldikleri hâlde ahlâk dışı amaçlar nedeniyle iradî olarak bir kadın gibi davrananlardır. Böyle davrananlar günahkâr ve melun sayılır.²² İradî bir şekilde kadınlara benzemeye çalışanlar erkek kabul edilir ve ilgili hükümler geçerli olur. Dahası bu tutumlarından dolayı onlar fâsık kabul edilir ve onlara bir takım hukukî sınırlamalar getirilir. Kendilerini kadınlara benzetmeye çalışan muhannisler, Hz. Peygamber (s.a.v.) tarafından lanetlenir²³ ve yerine göre toplumdan tecrit edilir.²⁴ Muhannislere hâllerini düzeltip tevbe edinceye kadar sürgün, hapis ve ta'zir cezaları uygulanır.²⁵ Bu cezalar hem zecr hem de onların toplumda rol model olmamaları için verilir.

Hz. Peygamber zamanında muhannes/muhannis olan Buhmun, Hît ve Mâtî' isminde üç kişi zikredilir. Bunların livâta ve zina gibi büyük kötülük yapmadıkları, sadece sözlerinde yumuşaklık, ellerinde kadın gibi kına olduğu ve kadınların oyunlarını oynadıkları rivayet edilir.²⁶ İlgili hadislerden²⁷ dolayı bunların erkeklerle de bayanlarla da oturmaları yasaklanmıştır. Çünkü her ikisi için de fesat oluşturacağı ve onları yanıltacağı, aldatacağı düşünülmüştür.²⁸ Bu yüzden olsa gerek Hz. Peygamber (s.a.v.), bu tür insanları kötü şey yapmadıkları hâlde bulundukları yerden uzaklaştırmıştır.²⁹ Bu uygulama onları hem istifade edilmekten hem de rencide edilmekten koruyarak güvende olmalarını da sağlamıştır. Ayrıca bulundukları toplumda başkalarına kötü örnek olmasınlar, başkalarını etkilemesinler ve sayıları artmasın diye de uzak bir yere gönderilmiş ve tecrit edilmişlerdir. Bu cezada hem muhannes/muhannis hem de toplum için maslahat vardır.³⁰

²⁰ "Allah her şahsı, ancak gücünün yettiği ölçüde mükellef kılar." (Bakara 2/286).

²¹ Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Ahmed b. Hamza er-Remlî, *Nihâyetü'l-muhtâc ilâ şerhi'l-Minhâc* (Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1404/1984), 8/298; Komisyon, "Muhannes", 36/264;

²² Nevevî, *Şerhu'n-Nevevî*, 14/163.

²³ "Resûlullah (s.a.v.), kadınlaşan erkeklerle ve erkekleşen kadınlara lânet etti." (Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 1/227; Buhârî, "Libas", 61, 62.) "Rasûlullah (s.a.v.), erkeklerle benzeyen kadına ve kadınlara benzeyen erkeğe lanet etmiştir." (Buhârî, "Libas", 61; Tirmizî, "Edeb", 24). "Resûlullah (s.a.v.) kadın gibi giyinen erkeğe, erkek gibi giyinen kadına lânet etmiştir." (Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 2/325; Ebû Dâvûd, "Libas", 28; Buhârî, "Libas", 61).

²⁴ Ebû Dâvûd, "Edeb", 61. Muhannes Beydâ denilen bir yere gönderilmişti, (eşleri) o aklıktan ölür" demişler, Rasûlullah (s.a.v.) de her Cuma günü gelip iki kere eve girmesine, ihtiyaçlarını alıp yerine dönmesine izin vermiştir." (Buhârî, "Megazi", 56, "Nikâh", 113, "Libas", 62; Müslîm, "Selam", 32; Ebû Dâvûd, "Edeb", 61).

²⁵ Serahsî, *el-Mebsût*, 24/36; Büceyrimî, Süleyman b. Muhammed, *Tuhfetü'l-habîb alâ şerhi'l-Hatîb* (Beyrut: y.y., 1416/1996), 5/20; "Muhannes", 36/267.

²⁶ İbn Teymiyye, *Mecmû'u' fetâvâ*, 15/309.

²⁷ Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanelerine bir muhannes girip çıkarmış (hizmet eder, yardım almış), eşleri onu, "kadınlara ilgi duymayan (gayr-i ulî'l-irbe) sayarlarmış. Bir gün Hz. Muhammed (s.a.v.), o muhannes eşinin hanesinde iken yanlarına girmiş, bu sırada muhannes, bir kadını anlatıyormuş; "önden dört büklüm, arkadan sekiz büklüm ile sallanarak yürüyor" diyormuş. Rasûlullah (s.a.v.): "Görüyorum ki bu kişi, bunlara kadarını biliyor, bundan sonra yanınıza girmesin" buyurmuş, eşleri de onu evlerine girmekten men etmişler. Hadisin bir başka rivayetinde şu ek de yer almaktadır: "Muhannes, Beydâ denilen bir yere gönderilmişti, (eşleri) bu takdirde o aklıktan ölür" demişler, Rasûlullah (s.a.v.) de her Cuma günü gelip iki kere eve girmesine, ihtiyaçlarını alıp yerine dönmesine izin vermiştir. Buhârî, "Megazi", 56, "Nikâh", 113, "Libas", 62; Müslîm, "Selam", 32; Ebû Dâvûd, "Edeb", 61.

²⁸ İbn Teymiyye, *Mecmû'u' fetâvâ*, 15/310, 32/12.

²⁹ İbn Teymiyye, *Mecmû'u' fetâvâ*, 15/309, 310.

³⁰ Özay, "İslâm Hukukunda Transseksüel veya Travesti Olmanın Hükümü", 221.

Müteraccile

Anatomik olarak kadın olmasına rağmen bir erkek gibi konuşan, davranan, yürüyen ve giyinen kadına *damüteraccile* denilir.³¹ İradi veya gayri iradi şeklinde bir ayırım yapılmaz ve ikisi için de aynı kavram kullanılır. Müteraccilenin ilgili hadis ve klasik kaynaklarda bir iki yer dışında pek bahsi geçmez. Bu konuda şu hükümler verilir. Kadının erkek gibi saçını tıraş etmesi, erkeğe benzeyeceği için mekruhtur.³² Erkeğe benzeyen kadına hapis cezası verilir. Hz. Ömer'in kadınlar ona benzemeye çalıştığı için Nasr b. Haccac'ın önce saçlarını tamamen tıraş ettirmesi, sonra onu Medine'den Basra'ya göndermesi delil olarak zikredilir.³³

Biyolojik cinsiyetlerinde belirsizlik olmamasına rağmen karşı cinse kılık kıyafet, konuşma ve davranışlarda benzeyenler, iradi (kendi istediği için) ve gayri iradi (yaratılıştan) benzeyen şeklinde ikiye ayrılarak ve livâta (eşcinsellik, homoseksüellik) yapıp yapmadıklarına göre şu şekilde farklı hükümlere tabi olurlar.³⁴ Muhannis, yani transseksüel ve travesti, karşı cinse (kadınlara) ilgi duymasa bile hemcinsiyle (erkeklerle) birlikte olamaz. Çünkü bu livâta olur. Hemcinsiyle beraber olup bu fiili ilk defa işleyene ölüm dışında diğer ta'zir cezalarından birisi verilir. Livâtanın alışkanlık hâline getirilmesi hâlinde Ebu Hanife'ye göre fâil öldürülür. Bazı müctehitlere göre livâta fiilini işleyenin cezası ister evli ister bekâr olsun had, yani recmdir. Cezanın derecesi suçun derecesine göre değişir. Kendi hâlinde benzemeye çalışmak, bu şekilde zina yapmak, livâta yapmak, bu düşünceyi yaymaya çalışmak, örnek olmak, kanunen serbest hâle gelmesi için mücadele etmek, hepsi farklı değerlendirilir ve ona göre ceza takdir edilir. Bu cezaları devlet uygular, bireyler yerine getiremez. İslâm'da cezalandırma bir amaç değil insanları ilahî emirlere muhalefetten alıkoyma, kötülüklerden sakındırma, ıslah etme, toplumun düzenini koruma ve adaleti sağlama, zararın tazmin ve telafi edilmesi, tekrar yapılması ve başkalarının da suça teşebbüs etmesine engel olma gibi hedeflere ulaştırıcı ve son çare olarak başvurulmuş bir araçtır.

Bu kişiler (iradi olarak kadına benzeyenler), fasık kabul edildikleri için onların şahitlikleri geçerli sayılmaz ve imamlık yapmaları uygun görülmez. Muhannis, gayri uli'l-irbe, yani kadınlara karşı hiçbir ilgi, alakası olmayan, onlara karşı hiçbir şey hissetmeyen birisi ise kadınların babası, amcası, oğlu gibi mahremi hükmünde kabul edilir. Muhannis yani transseksüel ve travesti kadınsı davranışları olmasına rağmen, gayri uli'l-irbe değilse kadın gibi kabul edilmez ve halvet, tesettür, ihtilat konularında erkek gibi muamele görür şeklinde hüküm verildiği gibi farklı hükümler verenler de vardır. Bazı âlimlere göre bu kişilerin hemcinslerine ilgi duymalarından dolayı namuslu bir kadınla evlenmeleri de uygun değildir. Çünkü Allah Teâlâ: “Zina eden erkek ancak zina eden veya Allah'a ortak koşan bir kadınla evlenebilir. Zina eden bir kadınla da ancak zina eden veya Allah'a ortak koşan bir erkek evlenebilir. Bu

³¹ “Resûlullah (s.a.v.), kadınlaşan erkeklerle ve erkekleşen kadınlara lânet etti.” (Buhârî, “Libâs” 62); es-Seyyîd Muhammed Sadîk, *Hasanu'l-usve* (Beyrut: y.y., 1406/1985), 1/459.

³² Tûrî, “*Tekmiletü'l-Bahrü'r-râ'i*”, *el-Bahrü'r-râ'ik şerhu Kenzü'd-dekâ'ik*, 8/233.

³³ Ebü'l-Abbâs Takıyyüddîn Ahmed b. Abdilhalîm b. Mecciddîn Abdisselâm el-Harrânî İbn Teymiyye, *Mecmû'u' fetâvâ* (b.y.: Mektebetü İbn Teymiyye, ts.), 15/310.

³⁴ Özey, “İslâm Hukukunda Transseksüel veya Travesti Olmanın Hükümü”, 223-225.

mü'minlere haram kılınmıştır.”³⁵ Ve “Kötü kadınlar kötü erkeklere; kötü erkekler de kötü kadınlara, temiz kadınlar temiz erkeklere, temiz erkekler de temiz kadınlara layıktır.”³⁶ buyurur. Zina suçu işleyen için böyle buyrulurken bu hükmün daha kötü sayılan livâta için de geçerli olduğu sonucuna varılır. Ayetteki “nikâh” kelimesinin “cinsel ilişki” anlamında olduğu görüşünde olan âlimlere göre de tevbe edip kendisini ıslah eden bir zâni ile evlenilebilir.

Biyolojik cinsiyeti kadın veya erkek şeklinde belli olan, cinsiyetinde yapısal anlamda bir hastalık, sıkıntı olmayan bir kadının psikolojik olarak kendini erkek, bir erkeğin psikolojik olarak kendini kadın gibi hissetmesi, cinsiyetinden memnun olmaması (cinsiyet disforisi) ve cinsiyet değiştirme isteği sadece hevâ ve hevesten ibarettir, zira bunun dinî ve ilmî hiçbir delili ve gerekçesi yoktur. Ama Allah'ın değişmeyen bir yaratılış kanunu vardır. Bu yüzden insanlar kendi hevâ ve isteklerine göre değil, buna göre yaşamak zorundadır. Allah insanları kadın ve erkek olarak en güzel şekilde yaratır ve onları kendisine inanmak ve kulluk etmekle görevlendirir.³⁷ Hevâ ve hevese uyarak arzu ve tutkuların kölesi olmak Kur'an'ın ifadesiyle³⁸ dalalet ve sapmanın en önde gelen sebebidir. Rasûlullah (s.a.v.) de: “Akıllı kişi, nefesine hâkim olan ve ölüm sonrası için çalışandır. Âciz kişi de nefisini hevâsına tâbi kılan ve Allah'tan dileklerde bulunup durandır”³⁹ ve “Üç şey insanı helake sürükler: İtaat edilen cimrilik, dizginlenemeyip peşi sıra gidilen hevâ ve arzular, kişinin kendisini beğenmesidir”⁴⁰ buyurur.

Ayrıca karşı cinsten olma, hevâ ve hevesini tatmin, ihtiyaç ve zaruret değildir. Bunu tatmin etmek için uğraşmak, mücadele etmek, Kur'an'da geçen “Hevesini kendine ilâh edineni gördün mü?”⁴¹ ayetinin kapsamına girme tehlikesine düşürür. Bu nedenle yaratılıştan kadın olan kendini kadın gibi, erkek olan da erkek gibi hissetmeli, kendisine verilene razı olup kanaat etmelidir. Aksi yönde bir hissediş ve karşı cinse yönelik alakada bir değişiklik, bir terslik varsa bu normal olmayan, düzeltilmesi, tedavi edilmesi gereken bir durum olarak kabul edilip cinsiyet değişikliğine gitmeden çareler aranmalıdır. Uzmanlardan destek alınmalı, tedavi görülmeli, dinî duygular yoğunlaştırılmalı, sabredilmeli, bunun da bir imtihan, hevâ ve heves olduğunun farkına varılmalıdır. Allah Teâlâ'nın: “Allah'ın sizi, birbirinizden üstün kıldığı şeyleri (başkasında olup da sizde olmayanı) hasretle arzu etmeyin. Erkeklerin de kazandıklarından nasipleri var, kadınların da kazandıklarından nasipleri var. Allah'tan

³⁵ en-Nûr 24/3.

³⁶ en-Nûr 24/26.

³⁷ “Ben insanları ve cinleri, ancak bana ibâdet etsinler diye yarattım.” (Zâriyât, 51/56).

³⁸ “De ki: Allah'ın dışında taptığınız şeylere tapmak bana yasak edildi. De ki: Ben sizin hevâlarınıza uymam, aksi hâlde sapıtırm da hidayete erenlerden olamam (el-En'âm, 6/56); “...Bil ki onlar, sırf heveslerine uymaktadırlar. Allah'tan bir yol gösterici olmaksızın kendi hevesine uyandan daha sapık kim olabilir! Elbette Allah zâlim kimseleri hidâyete iletmez (el-Kasas, 28/50); “Eğer hak, onların hevâlarına tâbî olsaydı (Kur'an onların hevâlarına göre inseydi), mutlaka gökler ve yer ile bunlarda bulunanlar bozulur giderdi. Hayır, biz onlara şan ve şereflerini getirdik; fakat onlar kendi şereflerine sırt çevirdiler.” (Mü'minûn 23/71).

³⁹ Tirmizî, “Kıyâmet”, 25; İbn Mâce, “Zühhd”, 31.

⁴⁰ Beyhâkî, Ebû Bekr Ahmed b.el-Hüseyn b. Alî, *Şuabul-İman* (Beyrut: Dârü'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1410/1990), 1/471.

⁴¹ Furkân, 25/43.

lütfunu isteyin; şüphesiz Allah her şeyi bilmektedir”⁴² buyurması da bu anlamda çok dikkat çekicidir.

Bu rahatsızlığa duçar olduğunda unutulmamalı ki insan duygu ve hislerinin değil, yaptıklarının karşılığında ceza ve mükâfat görecektir. Bu yöndeki hisler fiiliyata dökülmedikçe sorumlu olunmaz. Bu duygulardan fiiliyata dökülmeden en kısa zamanda kurtulmanın yolu araştırılmalıdır. Kur'an-ı Kerim'de: “Kim de Rabbinin makamında durup hesap vermekten korkar da nefsini hevâ ve heveslerden alıkoyarsa, şüphesiz onun varacağı yer cennettir”⁴³ buyurularak bunun mükâfatı bildirilir.

Cinsiyet değiştirmenin kişisel ve toplumsal olarak fayda ve zarar durumu değerlendirildiğinde şu mefsedetlerin olduğu görülür:⁴⁴ Cinsiyet değiştirme ameliyatları ile sünnetullah ve kamu düzeni bozulur. Cinsiyetin akışkan olduğu iddiasıyla “şu an hangi cinsiyette hissediyorsam oyum, ama değişebilirim” diyerek Allah'ın belirlediği cinsiyeti ve rolü değiştirerek onun yetkisine müdahale etme; böylece ibadet, evlilik, velâyet, nafaka, miras, cenaze ve defin işlemleri, spor müsabakaları, ortak kullanılan mekânlar gibi konularda gerçek kimlik gizlenerek insanları aldatma ve yanıltma söz konusu olur, haksızlıklar ortaya çıkar. İslâm hukukunda yeri olmayan çarelere ve hilelere başvurulur. Evlilikten ayrılma, emeklilik yaşını düşürme, askerlikten ve nafakadan muafiyet, daha fazla miras alma, yetim aylığı alma gibi menfaatleri elde etmek için mevcut kanuna karşı hile kapıları aralanır. Ayrıca cinsiyet değiştirme ameliyatları ile insan sağlığı zarar görür, sakat kalma, hatta hayatın riske girmesi, fiziksel değişikliğe rağmen fonksiyonların tam elde edilememesi veya var olanı kaybetme, mesela üreme yeteneğinden mahrum olma söz konusu olur. Üreme yeteneğinin kaybedilmesinden dolayı, evlenmenin amaçlarından biri olan çocuk sahibi olma, dolayısıyla ailenin mutluluğunu sağlama ve en önemlisi de insanlık neslinin devam ettirilmesi işlevini yerine getirememeye gerçekleşir. Böylece Allah'ın koymuş olduğu ilahi denge bozulur. Diğer taraftan cinsiyet değiştirme ameliyatını olanlarda aile ve toplum tarafından kabul edilmeme ve dışlanma sebebiyle psikolojik rahatsızlıklar da meydana gelir.

Bu mefsedetlerle birlikte transseksüel birisinin cinsiyet değiştirmekle psikolojik olarak rahatlayacağı zannı gibi bir maslahat olduğu da söylenebilir. Bu maslahatın İslâm'ın gerçekleştirmeyi hedeflediği ve cinsiyet değiştirmeyle zarar görecektir dinin, canın, neslin, aklın ve malın korunması gayelerinin önüne geçmesi düşünülemeyeceği gibi bir şeyde fesat da menfaat da bulunması hâlinde, menfaat elde etmeye bakılmayıp, fesadın ortadan kaldırılmasına çalışılır. Diğer bir deyişle zararın giderilmesi, menfaatin elde edilmesinden önce gelir.⁴⁵ Cinsiyet değiştirmeden beklenen bu menfaat kesin de değildir, vehme dayanır. Oysa tevehhüme itibar edilmez.⁴⁶ Transseksüel birisinin kadın veya erkek olduğu kesin olarak bilinen bir şeydir. Fakat karşı cinsten olduğuna dair hisler açık ve net değildir. Şizofreni gibi başka bir ruhsal bozukluktan kaynaklanıyor olabilir. Dolayısıyla var olduğu yakinen bilinen bir şeyin aksine kesin delil

⁴² en-Nisâ, 4/32.

⁴³ en-Nâziât 79/40-41.

⁴⁴ Özey, “İslâm Hukuku Açısından Cinsiyet Değiştirme”, 19-20.

⁴⁵ “Def-i mefasid celb-i menafi'den evlâdır.” (Mecelle, md. 30).

⁴⁶ Mecelle, md.72.

bulunmadıkça, sonradan meydana gelen bir şüphe ve tereddüitten dolayı onun yok olduğuna hükmedilip⁴⁷ aksi iddia edilemez. Menfaat kesin bile olsa, genel ve zaruri olmalıdır ki ona göre hüküm verilebilsin. Özel ise ona göre hüküm verilemez. Bir kişinin veya az bir grubun fayda veya zararları ile ilgili ise bu maslahat özel sayılır. Diğer yandan toplum hayatında insanların hak ve özgürlükleri toplumun geneline zarar vermemesi maksadıyla sınırlandırılabilir.⁴⁸ Bu sınırlama hak sahibine zarar verse de diğer insanlara zarar vermemesi için böyle bir sınırlamaya gitmek mecburidir. Çünkü hukuk kuralları tek bir fert esas alınarak vazedilmez.

Batı toplumlarında cinselliğe ve özgürlüğe tanınan serbestlik sonucunda ortaya çıkan “bedenimiz bizindir, bedenimizi özgürce değiştirme ya da değiştirmeme, cinsel tercihimizi istediğimiz yönde kullanma ya da kullanmama hakkımız vardır” düşüncesi de doğru değildir. Bu söylemlerle özgürlük adı altında baskı ve yönlendirme yapılmaktadır, bu akımlara kapılmamak gerekir. Çünkü İslâm’a göre insan hiçbir zaman hiçbir konuda sınırsız bir özgürlüğe sahip değildir. Allah’ın, insana verdiği beden ve organlar birer emanettir. Emanetin sahibinin koyduğu sınırlara riayet etmek gerekir. İnsanın bedeninde ancak izin verildiği kadar, zarar vermeden kullanma, meşru istek ve arzuları yerine getirme hakkı vardır.

Cinsiyet değişikliği olayı ve gerçekten cinsiyet değişikliğinin oluşup oluşmadığı konusu da tartışmaya açıktır. Şöyle ki hüsnâlar hakkındaki cinsiyet değiştirme ameliyatları, cinsiyetlerini değiştirmemekte, gizli veya belirsiz olan gerçek cinsiyetlerini ortaya çıkarmaktadır. Bu fıtrata dönüşüm sağladığı için bir gelişmedir, olumludur ve ıslahıdır. Diğer cinsiyet değiştirenlere gelince, bunlarda fıtrattan uzaklaşma ve kopma olduğu için değişim bunlar için bozulmadır, olumsuzdur ve ifsattır. Ameliyatla sadece üreme organının dış görünümünün değiştirilmesi gerçekleştirilebilmekte, fakat o cinsin üreme fonksiyonları oluşturulamamaktadır. Sadece böyle bir müdahale cinsiyetin değiştirilmesi anlamına gelmemelidir. Dolayısıyla “cinsiyet değiştirme” aslında yanlış bir tabirdir. Diğer taraftan ameliyatla birlikte hormon tedavisi de uygulanır. Hormon tedavisinde, hedeflenen cinsiyetin seks hormonları sürekli vücuda verilir ve vücudun kendi hormonlarının gelişimi engellenir. Ömür boyu alınan hormonlar bu organlardaki kanser riskini de arttırır. Bu ameliyatlar çok zor ve uzun bir süreçte tehlikeli ve önemli zararları doğurmaya elverişli girişimlerdir. Bu ameliyatlar sonrasında cinsel ve endokrinolojik özelliklere de hiçbir zaman kavuşulmaz. Dolayısıyla transseksüel birisinin cinsiyet değiştirme ameliyatı geçirmesi hâlinde, onun kimliği değişmemekte, aksine, doğumdan taşıdığı cinsel kimliği devam etmektedir. Bu yüzden cinsiyetini değiştirme girişiminde bulunan söz konusu kişilere farklı dinî ve hukuki hükümlerin uygulanması gerekmeyeceği ve haklarında tabii, yani yaratılıştan sahip oldukları cinsiyetleriyle ilgili hükümlerin geçerli olacağı kabul edilir.⁴⁹

İslâm’da cinsiyet değiştirme düşüncesi şöyle dursun, karşı cinsiyete temayülün dahi önünü açacak tutum ve fiiller yasaklanır. Hz. Peygamber (s.a.v.) birçok hadis-i şeriflerinde kadınların erkekleşmeye, erkeklerin de kadınlaşmaya çalışmalarını çok sert

⁴⁷ “Şekk ile yakîn zail olmaz.” (Mecelle, md. 4).

⁴⁸ “Zarar-ı âmm’ı def için zarar-ı hâs ihtiyar olunur” (Mecelle, md. 26); “Zarar-ı eşed zarar-ı ehafla izale olunur.” (Mecelle, md. 27). “Ehveni’ş-şerreyn ihtiyar olunur.” (Mecelle, md. 29).

⁴⁹ Özay, “İslâm Hukuku Açısından Cinsiyet Değiştirme”, 22-23.

ifadelerle nehyeder.⁵⁰ Hatta Allah Rasûlü (s.a.v.), kız çocuklarına has giyecekleri erkek çocuklar üzerinde görünce hoşnutsuzluk gösterip müdahale eder,⁵¹ kadınların saçlarını tıraş etmelerini yasaklar.⁵²

Bu eğilim genellikle çocukluk ve gençlik dönemlerinde insanı kuşatan çevre şartları, aile içi ilişkiler, arkadaş grupları vb. etki alanlarından gelen tesir ve telkinlere bağlıdır. Bu yüzden İslâm'da her cinsin kendine has özelliklerinin korunması ve kendi tabii çizgisini takip etmesi yönünde ahlâkî ve terbiyevi tedbirler alınır, isimden ve kıyafetten başlayarak her türlü bilgi, tavır ve davranışlarda, cinsler arasındaki bu farklılığı dikkate alan, koruyan ve her cinsin kendi özelliklerine uygun bir eğitim verilmesi ve aynı cinsteki ebeveynin ve kişilerin model olması tavsiye edilir. Çocuklarda ve yetişkinlerde sağlıklı bir cinsi gelişmenin temin edilmesi için de esaslar konulur. Ebeveynin kendi odalarında açık bulunabilecekleri saatlerde çocukların izinsiz olarak yanlarına girmemeleri, yetişkinlerin de her defasında izin istemeleri,⁵³ erkek ve kız çocuklarının yataklarının yedi ya da en geç on yaşlarında ayrılması⁵⁴ uygun görülür. “Erkeğin de kadının da hemcinslerinin avret yerine bakması, hatta göbekte diz kapağı arasını görmesi, aynı örtü altında erkeğin erkek ve kadının kadın tenine dokunması yasaklanarak⁵⁵ tedbirler alınır. Şüphesiz bu önlemler cinsi sapmaya karşı alınması öngörülen tedbirlerin ilk örnekleri olup zamanla ortaya çıkan yeni şartlarla psikoloji, pedagoji, tıp ve biyoloji gibi ilgili bilimlerdeki gelişmeler ışığında İslâm ahlâk ve terbiyesine uygun yeni tedbirlere de başvurulabilir.⁵⁶

Cinsel Sapma

Bu kapsamda hüsnâ (cinsiyet gelişim bozukluğu olan), muhannis ve müterac-cile/transseksüel ve travesti (cinsel kimlik bozukluğu olan) ile bunların dışındaki insanlarda görülen eşcinsellik ele alınacaktır.

⁵⁰ “Üç kişi vardır, kıyamet günü Allah onlara nazar etmez: Bunlardan birisi de, erkekleşen kadındır.” (Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 2/134; Nesâî, Ebû Abdurrahman Ahmed b. Şuayb b. Ali, *Sünenü Nesâî* (İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992), “Zekât”, 71); “Kadına benzemeye çalışan erkekleri ve erkeklere benzemeye çalışan kadınları Allah rahmetinden uzaklaştırır.” (Buhârî, “Libâs”, 61-62; Ebû Dâvûd, “Libâs”, 31); “Allah'ın yaratışından nefret ederek kadınlara benzemeye çalışanlara Allah'ın gazabı şiddetlidir” (Ebû'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Ali el-Askalânî, *Fethu'l-bârîbi-şerhi Sahihî'l-Buhârî* (Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 1378/1959), 9/334); “Allah kadın elbisesi giyen erkekle, erkek elbisesi giyen kadına lânet etti.” (Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 2/325; Ebû Dâvûd, “Libâs”, 31); Resûlullah (s.a.v.) erkeklerden kadınlaşanlara, kadınlardan da erkekleşenlere lânet etti ve: “Onları evlerinizden çıkarın!” buyurmuştur.” (Buhârî, “Libas”, 62, “Meğâzî”, 56, “Hudûd”, 33; Ebû Dâvud, “Edeb”, 61).

⁵¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/171.

⁵² Tirmizî, “Hacc”, 74.

⁵³ “Ey müminler! Ellerinizi altında bulunan (köle ve cariyeleriniz) ve içinizden henüz ergenlik çağına girmemiş olanlar, sabah namazından önce, öğleyin soyunduğunuz vakit ve yatsı namazından sonra (yanınıza gireceklerinde) sizden üç defa izin istesinler. Bunlar, mahrem (kapanmamış) hâlde bulunabileceğiniz üç vakittir. Bu vakitlerin dışında ne sizin için ne de onlar için bir mahzur yoktur. Birbirinizin yanına girip çıkabilirsiniz. İşte Allah âyetleri size böyle açıklar. Allah, (her şeyi) bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir.” (en-Nur 24/58-59).

⁵⁴ Dârekutnî, Ebû'l-Hasan Ali b. Ömer b. Ahmed, *Sünenü'd-Dârekutnî* (Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 1386/1966), 1/230.

⁵⁵ Müslîm, Ebû'l-Hüseyn Müslîm b. Haccâc el-Kuşeyrî, *el-Câmiu's-sahih* (İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992), “Hayız”, 74.

⁵⁶ Hökelekli, “Cinsiyet”, 8/22.

Cinsel yönelimlerini ve cinsel tercihlerini doğal yani genlerin ön-gördüğü karşı cinse değil, kendi cinslerine yöneltenlere eşcinsel denilir. Kadınlar için lezbiyen erkekler için gay terimi kullanılır. Eşcinsellik cinsel sapma olarak da isimlendirilir. Eşcinsellerin cinsiyetleri doğuştan erkek veya kadın olarak belli ve kesindir. Bunlar, içinde bulundukları cinsiyeti reddetmezler ve sahip oldukları cinsel görünümünden kurtulmayı da düşünmezler. Cinsiyet değiştirmelerinde, ruhsal sağlığa kavuşma gibi bir düşünceleri yoktur. Sadece aynı cinsten kişilerle ilişkilerini kolaylaştırmak için ameliyat olma yoluna gidebilirler.⁵⁷

İslâmî literatürde cinsî ihtiyaçlarını tabii ve meşru çerçevede karşılamamak yani eşcinsellik için helak olan Lût Peygamber'in kavmi için söylenen livâta⁵⁸ kavramı kullanılır. Günümüzde bu kavrama gey, lezbiyen ve homoseksüel kelimeleri karşılık gelir. Eşcinsellik hem Kur'an-ı Kerim'de hem de hadislerde çirkin bir fiil olarak nitelendirilerek şiddetle yasaklanır. Kur'an-ı Kerim'de livâtanın yaygınlık kazandığı Lût kavminin akıbeti, ibret alınması için örnek gösterilir.⁵⁹ Lût kavminin "çirkin işlerinin" on ayrı surede tekrar tekrar anlatılması⁶⁰ ve bunun toplumu büyük bir felakete sürüklediği belirtilerek şiddetle kınanması, eşcinselliğin fitrata aykırılığını ve ortaya çıkaracağı zararların boyutlarını göstermesi bakımından çok önemlidir. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) hadislerinde de livâta kınanır ve bu fiili işleyen kimseye Allah'ın rahmet nazarıyla bakmayacağı⁶¹ ve onların lanetlendiği⁶² bildirilir, hemcinsleriyle ilişkide bulunan kadınlar ve erkeklerin zina yapan kişiler oldukları ifade edilir.⁶³ Hz. Peygamber ayrıca, "Ümmetim hakkında en çok korktuğum şey Lût kavminin davranışdır"⁶⁴ ve "Her kimi Lût kavminin amelini işler bulursanız hem fâili hem mefûlü öldürün"⁶⁵ buyurur.

Kur'an'da ve hadislerde yer alan ifadelerden hareketle, livâta büyük günahlar arasında sayılır. Onun dünyevi cezaı da gerektiren haram bir fiil olduğu konusunda görüş birliği vardır.⁶⁶ Bu suçun sadece zihinden geçirilmesi, fiiliyata geçirilmesi, bir defa

⁵⁷ Özay, "İslâm Hukuku Açısından Cinsiyet Değiştirme", 8.

⁵⁸ Kâmil Yaşaroğlu, "Livâta", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2003), 27/198.

⁵⁹ "Rabbimizin sizler için yarattığı eşlerinizi bırakıp da insanlar içinden erkeklerle mi yaklaşıyorsunuz? Doğrusu siz sınırı aşmış (sapık) bir kavimsiniz!" (eş-Şuâra 26/165,166).

⁶⁰ "Lût'a gelince, ona da hüküm (hâkimlik, peygamberlik, hükümdarlık) ve ilim verdik; onu, çirkin işler yapmakta olan memlekettan kurtardık. Zira onlar (o memleketin halkı), gerçekten fena işler yapan kötü bir kavimdi" (el-Enbiya 21/74).

⁶¹ Tirmizî, "Radâ", 12.

⁶² Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî, *el-Müsned* (İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992), 1/317.

⁶³ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/317; Tirmizi, "Radâ", 12.

⁶⁴ İbn Mâce, "Hudûd", 12; Tirmizî, "Hudûd", 24.

⁶⁵ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/300; Ebû Dâvûd, "Hudud", 28; İbn Mâce, "Hudud", 12; Tirmizi, "Hudûd", 24; Ebû'l-Hasen Alî b. Ömer b. Ahmed ed-Dârekutnî *Sünenü'd-Dârekutnî* (Beyrut: y.y., 1966), 3/124.

⁶⁶ İbn Kudâme, Ebû Muhammed Abdullah b. Ahmed, *el-Muğnî ve ş-şerhu'l-kebir ala metnül-mukni* (Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1412/1991), 9/58; Merğînânî, Ali b. Ebû Bekr, *el-Hidâye şerhu Bidâyeti'l-mübeddî* (Beyrut: y.y. 1389/1970), 5/262; Mevsilî, Ebû'l-Fazl Mecdudî Abdullah b. Mahmûd, *el-İhtiyâr li ta'lîli'l-Muhtâr* (Beyrut: y.y., ts.), 2/339; Avnû'd-dîn, el-Vezîr Ebû'l-Muzaffer Yahyâ b. Hübeyra eş-Şeybânî, *İhtilâfî'l-eimmeti'l-ulemâ* Beyrut: Dâru'l-kütübî'l-ilmiyye, 1423/2002), 2/256; Hattâb, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdîrrahman, *Mevâhibü'l-celîl şerhu Muhtasarî'l-İmâm Halîl* (Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1496/1977), 6/296; Derdîr, Ebû'l Berakât Ahmed b. Muhammed b. Ahmed, *eş-Şerhu's-sağîr alâ Akrabi'l-mesâlik* (Kahire: Dâru'l-Maarif, ts.), 4/456; Vehbe Zuhaylî, *el-Fikhu'l-İslâmî ve edilletuhu* (Dimaşk: Dâru'l-Fikr, 1416/1996), 6/66; İbrahim Çalışkan, "İslam Hukukunda Zina Suçunun Mahiyeti ve Cezası", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 33 (Ankara 1992), 85, 86.

yapılması, alışkanlık hâline getirilmesi, yayılması ve bunun propagandasının yapılması, başkalarının bu fiile teşvik edilmesi, zorlanması, bu fiili yapan kişinin insanlara örnek olacak konumda bulunması her biri farklı cezaları gerektirir. Livâta suçunu işleyenlerde bedensel bir kusur bulunmadığı için bu kimselerin kendi cinsleri için tertip edilen hükümlerden başka hükümlere tabi olmaları düşünülmaz⁶⁷ ve ameliyat olmalarına da cevap verilemez.

Kadınlar arası eşcinsel ilişki için toplumda sevicilik, lezbiyenlik, klasik kaynaklarda “sihâk (sahk, müsâhaka) kavramı kullanılır. Bu fiil de zina gibi yasaktır.”⁶⁸ Sihâkın ilk defa, Kur’an’da helak edilmiş kavimlerden biri olarak zikredilen Ashâbü’r-ress’in kadınları arasında ortaya çıktığı ve Lût Peygamberin kavminde yaygın olduğu rivayet edilir. Sihâkın haramlığı konusunda da fakihler arasında görüş birliği vardır. “Kadınlarınızdan çirkin fiilde bulunanlara karşı aranızdan dört şahit getirin”⁶⁹ ayetinde geçen “çirkin fiil” kelimesi, sihâk olarak yorumlanır.⁷⁰ Ayrıca eşinden ve cariyesinden başkasıyla cinsel ilişkide bulunmayı haddi aşmak olarak niteleyen ayet,⁷¹ “kadınlar arasındaki sihâk zinadır”,⁷² “kadın kadınla ilişkide bulunursa ikisi de zânidir”⁷³ ve “erkek erkeğin, kadın da kadının avret yerine bakmasın; aynı örtü altında erkek erkeğe ve kadın kadına tenini dokundurmasın”⁷⁴ gibi hadislerle erkeklere benzemeye çalışan⁷⁵ ve eşcinsellik yapan kadınları Hz. Peygamber’in (s.a.v.) lanetlemesi,⁷⁶ erkekler ve kadınlar arasında eşcinselliğin yaygınlık kazanmasının kıyamet alametlerinden olduğunu bildiren hadisler⁷⁷, sihâkın büyük bir günah ve suç olduğu hakkında gösterilen deliller arasında sayılır. Sihâk fiiline had cezası değil ta’zir cezası verilir.⁷⁸

Her ne kadar farklı tanımlamalar yapılsa da veya kendilerini ayrı ayrı gruplar olarak gösterecek de travestilerin transseksüel olmaları ve her ikisinin de eşcinsel olmaları

⁶⁷ Özay, "İslâm Hukuku Açısından Cinsiyet Değiştirme", 10.

⁶⁸ Abdürrezzâk, İbnü Muhammed es-San’ânî, *el-Musannef* (Beyrut: el-Meclisü'l-İlmi, 1403/1983), 7/334; Mâverdî, Ebû'l-Hasan, Ali b. Muhammed, *el-Hâvî'l-kebîr* (Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye) 1419/1999), 13/185; Buhârî, Mansur b. Yunus b. İdrîs, *Keşşâfü'l-kınâ' an metni'l-iknâ* (Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1402/1981), 6/121; Desûkî, Muhammed b. Ahmed, *Hâşîye ale's-şerhi'l-kebîr li'd-Derdîr alâ Muhtasari'l-İmâm Halîl* (Beyrut: Dâru'l-Fikr, ts.), 3/111; Udeh, Abdülkâdir, *et-Teşrîu'l-cinâi'l-İslâmî* (b.y.: y.y., ts.), 3/401.

⁶⁹ en-Nisâ 4/15.

⁷⁰ Hayreddin Karaman vd., *Kur'an Yolu: Türkçe Meâl ve Tefsir* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2006), 2/29.

⁷¹ “Onlar, eşleri ve cariyeleri dışında, mahrem yerlerini herkesten korurlar. Doğrusu bunlar yerilemezler. Şu hâlde kim bunun ötesine gitmek isterse, işte bunlar, haddi aşan kimselerdir” (el-Mü'minûn, 23/5-7)

⁷² Alî b. Ebî Bekr b. Süleyman el-Heysemî, *Mecmau'z-zevâid ve menbau'l-fevâid* (Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1407/1986), 6/256.

⁷³ Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn, *es-Sünenü'l-kübrâ* (Mısır: y.y., 1344/1925), 8/233.

⁷⁴ Müslîm, Ebû'l-Hüseyn Müslîm b. Haccâc el-Kuşeyrî, *el-Câmiu's-sahîh* (İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992), “Hayız”, 74.

⁷⁵ Buhârî, “Libas”, 61.

⁷⁶ Abdürrezzâk, *el-Musannef*, 7/334.

⁷⁷ Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdullah b. Muhammed Hâkim en-Nisabûrî, *el-Müstedrek ale's-Sahihayn* (Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1411/1990), 4/483.

⁷⁸ Ebû İshâk İbrâhîm b. Ali b. Yûsuf eş-Şîrâzî, *el-Muhezzeb fî fikhî mezhebi'lî İmâm eş-Şâfiî* (Beyrut: Daru'l-Kütübî'l-İlmiyye, ts.), 2/269; İbn Kudâme, *el-Muğnî*, 9/58; Udeh, 3/401; Salim Ögüt, “Sihak”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2009), 37/169.

veya tersi çok muhtemeldir. Çünkü birbirine çok yakın eğilimlerdir. Her üçünde de daha çok cinsel arzularını tatmin duygusuyla normalden sapma vardır.

Sonuç ve Öneriler

İnsanlar farklı cinslerde yaratılmış, onlara farklı roller ve farklı hak ve sorumluluklar verilmiştir. Bunun nedeni imtihan sürecini oluşturan bir düzen kurmak ve bu kurulu düzeni devam ettirmek, cinsleri birbirine muhtaç hâle getirerek birlikte yaşamalarını sağlamak ve aralarında yardımlaşma ve dayanışma oluşturmak, birbirini tamamlamak, adaletli görev dağılımını sağlamak, verilen ve verilmeyen ile imtihan etmektir. Bu nedenle her cinsiyetin kendi özelliklerini koruması ve ona göre yaşaması gerekmektedir. Bununla birlikte karşı cinsiyete yönelimler söz konusu olabilmektedir.

Karşı cinsiyete yönelimlerden homoseksüellik cinsel sapma, transseksüellik ve travestilik cinsel kimlik bozukluğu içerisinde ele alınsa da her üçü de daha çok cinsel arzuları tatmin duygusuyla normalden sapmadır. Her üçü de doğuştan değil sonradan kazanılır. Bu anlamda her üçü de aynı hükümlere tabidir. Cinsel gelişme bozukluğu olan hünsâlar bunlardan farklıdır ve bunlar için farklı hükümler geçerlidir.

Bedensel rahatsızlığı olan hünsâların tıbbi müdahaleye başvurabilecekleri kanaatine varılırken yaratılıştan gelen normal fitratı bozma, kendisi ve toplum açısından pek çok sakıncaları bulundurması sebebiyle transseksüellerin cinsiyet değiştirmeleri uygun görülmez. Bunlar için cinsiyet değiştirme ameliyatları kişisel hırs ve ihtirasa dayanan, ciddi tehlike ve sakıncalar doğurma ihtimali bulunan girişimler olarak kabul edilmelidir. Transseksüellerin cinsiyet değiştirme girişiminde bulunmuş olmaları hâlinde tam olarak cinsiyetlerinin değişmediğine, kendi cinslerinden bir kişi ile cinsel ilişkide bulunduklarında eşcinsel bir ilişkide bulunduklarına ve her konuda doğuştan gelen cinsiyetleri ile ilgili hükümlerin geçerli olduğuna karar verilmiştir.

İnsana verilen her şey -cinsiyet de dâhil- emanet olarak verildiği için sınırsız ve ölçsüz hareket etmenin önüne geçilmelidir. Sadece meşru sınırlar içerisinde insan hak ve özgürlüklere sahiptir. Sebep her ne olursa olsun karşı cinse benzeme, cinsiyet değiştirme ve hemcinsiyle birlikte olma istek ve arzusuna düşülmesi bir imtihandır ve onların üstesinden de gelinebilir. Çünkü Allah hiç kimseyi yapamayacağından sorumlu tutmaz.⁷⁹ Allah'ın kullarını imtihanının bir sonucu olarak, bu yöndeki arzu ve isteklere uyulup uyulmayacağı, maruz kalınan zor durumda günaha düşülüp düşülmeyeceği, yani Allah'ın emir ve yasaklarına riayet edilip edilmeyeceği denir. Bu durumda sabredip konunun uzmanlarından yardım alarak ve dinî duyguları da kuvvetlendirerek bu yöndeki arzu ve istekleri kontrol altına almak ve fiiliyata geçirmemek gerekir. Çünkü kötü düşünceler fiiliyata geçmediği müddetçe sorumluluk yoktur. Zihinden geçen her kötü duygu, düşünce ve hayallerin şeytandan olduğu bilinmeli, kendi kendini kınamamalıdır. Bunların üzerinde kesinlikle yoğunlaşmamalı, böyle kötü düşünceleri uzaklaştırmak için çaba gösterilmelidir. Nasıl fiziksel rahatsızlıklar kendi hâline bırakılamıyorsa ve tedavi edilemezse sonu acı, sıkıntı hatta ölüm olabilirse zihinsel rahatsızlıklar da çaresine bakılmazsa hem dünyevi hem de uhrevi sıkıntılar doğurabilir.

⁷⁹ Bakara, 2/286.

Diğer insanlar da günah olan duygu ve davranışlar konusunda doğru duruş gösterip göstermedikleriyle imtihan edilirler. Bu eğilimlerin makul ve kabul edilebilir bir durum olduğunu göstermeye yönelik bu kişilerin normal insanlardan farklı oldukları, farklı yaratıldıkları, ellerinde olmadan bu yönde eğilime sahip oldukları vs. şeklinde araştırma ve çalışmalar yapıldığı, bilimsel tespitler yapıldığı dile getirilerek bu kişilerin masum ve mazlum olduğu algısı oluşturulmak istenmektedir. Gelecek kuşaklar arasında bu tür eğilimlere tercihlerin artmaması için sağlık, eğitim, hukuk ve medya alanlarında doğru duruş gösterilmeli ve bu tür yönlendirme etkisinde kalınmamalıdır. Bu eğilimler sosyal hoşgörü ile artmaktadır. Bu tutumların onaylanmadığı kesin bir şekilde belirtilmelidir. Kur'ân, Lût Aleyhisselam'ın ağzıyla bu tavrı "Doğrusu, ben sizin bu işinize şiddetle buğzedenlerdenim (kızanlardanım, tiksinenlerdenim)"⁸⁰ diye ifade eder. Tedavi gereken cinsel kimlik bozukluğu ve cinsel sapma olan bu kişileri onaylamanın, özendirmenin ve teşvik etmenin son derece sakıncalı, dayanaksız, tedaviye engel olma ve ciddi bir sorumluluk olduğu bilinmelidir. Homoseksüalite, transseksüalite, travestizm din ve ahlâk kurallarına aykırı, ayıp ve günah olarak kabul edilmelidir. Ayıp olana -şahıslara yönelik olmamak, yalnızca fiil kastedilmek şartıyla- "ayıp ve günah" denmeli ve açıkça ayıp ve günah fiil işleyenlerle dost ve arkadaş olmamalı, zaruri olanlar dışındaki ilişkiler ise onları ıslah etme amacına yönelik olmalıdır. Asla günaha ve ayıba taviz verilmemeli, onların tabiileşmesine katkıda bulunulmamalıdır. Mecbur olmadıkça ayıbın ve günahın hukuki kural olmasına ve meşruiyet kazanmasına oy ve destek verilmemelidir. Dindaşları tarafından ayıp ve günah açıkça işlendiğinde Müslümanlar öncelikle bunu, mümkünse ve daha kötü bir sonuç da doğurmuyorsa bizzat; mümkün değilse ilgili mercilere başvurarak fiilen engellemeye çalışmalıdırlar. Bu mümkün değilse öğüt vererek, kınayarak, fiilin kötülüğünü açıklayıp karşı tarafı ikna etmeye çalışarak önüne geçme teşebbüsünde bulunmalıdırlar, bu da olmuyorsa o kimselerden uzak durmalıdırlar, onları cesaretlendirecek, ayıbı ve günahı tabii hale getirecek davranışlardan kaçınmalıdırlar.

Cinsel kimlik öğrenilen bir durum kabul edildiği için cinsel kimliğin anatomik kimlikle uyumlu oluşması için ailelerin çocuklara doğru telkinlerde bulunması çok önemlidir. Aileler, erken yaşlardan itibaren çocuklarının kendi cinsiyetlerinde rol modellerle muhatap olmalarına ve tablet, bilgisayar, telefon, televizyonun yanlış yönlendirme ve mesajlarına maruz kalmamalarına dikkat etmeli, onları cinsiyetlerine göre giydirmeli, oyunlar oynatmalı ve onlara cinsiyetlerine uygun davranmalıdırlar. Erkekler kız gibi nazlı, kızlar da erkek gibi sert ve haşın yetiştirilmemelidir. Çünkü yetiştirilmeye göre genlerin erkek veya kadınlık hormonu ürettiği, kişinin feminen veya masküler davranmasına sebep olduğu ileri sürülmektedir.⁸¹

Eşcinselliğin, transseksüelliğin ve travestiliğin doğuştan veya masum bir tercihte bulunma olduğuna dair ne dinî ne de bilimsel bir dayanağa rastlanmıştır. Bu tezin bir iddiadan ibaret olduğu ve bu teze dayalı hukuki düzenlemelerin de siyasete dayandığı görülmüştür. Homoseksüelliğin, transseksüelliğin ve travestiliğin doğuştan olduğunu ya da bir hastalık olarak ortaya çıktığını söyleyerek bu durumu normal ve tercih edilebilir bir hâl olarak gösterme, yanlış anlamalara, bu yöndeki tercihleri artırmaya ve

⁸⁰ eş-Şuarâ, 168

⁸¹ Nevzat Tarhan, "Bilimin ve Dinin Hakikatı Aynıdır".

tedaviye engel olmaya sebep olmuştur. Cinsel kimlik konusunda kaygısı olan bireyleri bu durumlara özendirmek, yönlendirmek, teşvik etmek ve cesaretlendirmek hem bireyin hem de toplumun geleceği açısından son derece sakıncalıdır. Uyuşturucu bağımlılığının doğuştan olduğunu söylemek veya kişisel tercih sayılıp normal karşılamak ve “bir insan hakkı” olarak görmek mümkün olmadığı ve göz ardı da edilemeyeceği gibi eşcinsellik, transseksüalizm ve travestizm de ne yok sayılmalı ne de bunları teşvik ederek yangına körükle gidilmelidir. Bu konular; psikolojik, sosyolojik, dinî, hukuki, kültürel, siyasal ve hatta ekonomik açılardan derinlemesine ele alınmalı ve bu tür eğilimleri tedavi edici ve önleyici tedbirler sunulmalıdır. Çünkü İslâm hukukunda cinsiyet değiştirme daha doğrusu cinsiyetin ortaya çıkarılması veya belirginleştirilmesi hünsâlar için zaruret miktarınca caiz olan bir müdahale iken böyle bir uygulamanın kapısı heva ve heveslerden hareketle ardına kadar açılmak istenmektedir. Bunun sonucunda da insanların sağlığı, huzuru en önemlisi de neslin devamı ciddi tehditlerle karşı karşıya kalmaktadır.

Kaynakça

- Abdürrezzâk, İbnu Muhammed es-San'ânî. *el-Musannef*. Beyrut: el-Meclisü'l-İlmi, 1403/1983.
- Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed. *el-Müsne'd*. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1412/1992.
- Askalânî, Ebû'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî. *Fethu'l-bârî bi-şerhi Sahîhi'l-Buhârî*. Beyrut: Dârü'l-Ma'rife, 1378/1959.
- Avnü'd-dîn, el-Vezîr Ebû'l-Muzaffer Yahyâ b. Hübeyra eş-Şeybânî. *İhtilâfü'l-eimmeti'l-ulemâ*. Beyrut: Dârü'l-kütübi'l-ilmîyye, 1423/2002.
- Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn. *es-Sünenü'l-kübrâ*. Mısır: y.y., 1344/1925.
- Beyhâki, Ebû Bekr Ahmed b.el-Hüseyn b. Alî. *Şuabu'l-İman*. Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmîyye, 1410/1990.
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl b. İbrâhîm. *el-Câmiu's-sahih*. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1412/1992.
- Buhâtî, Mansur b. Yunus b. İdrîs. *Keşşâfü'l-kınâ' an metni'l-İknâ*. Beyrut: Dârü'l-Fikr, 1402/1981.
- Büceyrimî, Süleyman b. Muhammed. *Tuhfetü'l-habîb alâ şerhi'l-Hatib*. Beyrut: y.y., 1416/1996.
- Çalışkan, İbrahim. “İslâm Hukukunda Zina Suçunun Mahiyeti ve Cezası”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 33 (Ankara 1992), 61-100.
- Çeker, Orhan. “Hünsâ”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 18/491-492. Ankara: TDV Yayınları, 1997.
- Dârekutnî, Ebû'l-Hasan Ali b. Ömer b. Ahmed. *Sünenü'd-Dârekutnî*. Beyrut: Dârü'l-Ma'rife, 1386/1966.
- Derdîr, Ebû'l Berakât Ahmed b. Muhammed b. Ahmed. *eş-Şerhu's-sağîr alâ Akrabî'l-mesâlik*. Kahire: Dârü'l-Maarif, ts.
- Desûkî, Muhammed b. Ahmed. *Hâşiye ale's-şerhi'l-kebîr li'd-Derdîr alâ Muhtasari'l-İmâm Halîl*. Beyrut: Dârü'l-Fikr, ts.
- Duman, Hilâl. “İslâm Hukukunda Hünsâ (Çift Cinsiyetliler)”. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6/1 (Haziran 2002), 295-318.
- Ebû Dâvûd, Süleyman b. el-Eş'as b. İshak Sicistânî. *Sünenü Ebî Dâvûd*. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1412/1992.
- Erdoğan, Mehmet. “Muhannes”. *Fıkıh ve Hukuk Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Rağbet Yayınları, 1988, 391.

- Hattâb, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdirrahman. *Mevâhibü'l-celîl şerhu Muhtasari'l-îmâm Halil*. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1496/1977.
- Heysemî, Alî b. Ebî Bekr b. Süleyman. *Mecmau'z-zevâid ve menbau'l-fevâid*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1407/1986.
- Hökelekli, Hayati. "Cinsiyet". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 8/21-24. Ankara: TDV Yayınları, 1993.
- İbn Kudâme, Ebû Muhammed Muvaffakuddîn Abdullah b. Ahmed el-Makdisî. *el-Muğnî ve's-şerhu'l-kebir ala metni'l-mukni*. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1412/1991.
- İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd Mâce el-Kazvînî. *Sünenü İbn Mâce*. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1412/1992.
- İbn Teymiyye, Ebû'l-Abbâs Takıyyüddîn Ahmed b. Abdilhalîm b. Mecdiddîn Abdisselâm el-Harrânî. *Mecmû'u' fetâvâ*. b.y.: Mektebetü İbn Teymiyye, ts.
- Jesse Bering. Scientific American. "The Third Gender". Erişim 28 Eylül 2023. Üçüncü Cinsiyet - Scientific American.
- Karaman, Hayreddin, vd. *Kur'an Yolu: Türkçe Meâl ve Tefsir*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2006.
- Karaman, Hayrettin. "Hadisler de Eşcinselliğe İzin Vermiyor". Erişim 29 Eylül 2023. <http://www.hayrettinkaraman.net/makale/0431.htm>
- Komisyon. "Hünsâ". *el-Mevsûatü'l-fikhiyye*. Kuveyt: Vizaretü'l-evkaf ve's-şuuni'l-İslâmiyye, 1990.
- Komisyon. "Muhannes". *Mevsuatu'l-fikhiyye*. Kuveyt: Vizaretü'l-Evkaf ve's-şuuni'l-İslâmiyye, 1411/1990).
- Makdisî, Ebû'l-Ferec Şemsüddîn Abdurrahmân b. Muhammed b. Ahmed. *eş-Şerhu'l-kebir ala metni'l-Mukni*. b.y.: y.y., ts.
- Mâveridî, Ebû'l-Hasan, Ali b. Muhammed. *el-Hâvi'l-kebir*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1419/1999.
- Merğînânî, Ali b. Ebû Bekr. *el-Hidâye şerhu Bidâyeti'l-mübtedî*. Beyrut: y.y. 1389/1970.
- Mevsilî, Ebû'l-Fazl Mecdüddîn Abdullah b. Mahmûd. *el-İhtiyâr li ta'îlî'l-Muhtâr*. Beyrut: y.y., ts.
- Müslîm, Ebû'l-Hüseyin Müslîm b. Haccâc el-Kuşeyrî. *el-Câmiu's-sahih*. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.
- Nesâî, Ebû Abdurrahman Ahmed b. Şuayb b. Ali, *Sünenü Nesâî*. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.
- Nevevî, Ebû Zekeriyâ Yahyâ b. Şeref b. Mürî. *Şerhu'n-Nevevî ala Sahihi Müslim*. Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, 1392/1972.
- Nîsabûrî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdullah b. Muhammed Hâkim. *el-Müstedrek ale's-Sahihayn*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1411/1990.
- Özay, Hilal. "İslâm Hukuku Açısından Cinsiyet Değiştirme". *Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 4/1 (Haziran 2016), 1-36.
- Özay, Hilal. "İslâm Hukukunda Transseksüel veya Travesti Olmanın Hükümü". *İlahiyat Tetkikleri Dergisi* 51 (Haziran 2019), 207-234.
- Remlî, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Ahmed b. Hamza. *Nihâyetü'l-muhtâc ilâ şerhi'l-Minhâc*. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1404/1984.
- Sadîk, Seyyîd Muhammed. *Hasanu'l-usve*. Beyrut: y.y., 1406/1985.
- Salim Ögüt. "Sihak". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 37/169. Ankara: TDV Yayınları, 2009.
- Serahsî, Ebû Bekr Şemsü'l-eimme Muhammed b. Ebî Sehl Ahmed. *el-Mebûsât*. Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, ts.
- Şîrâzî, Ebû İshâk İbrâhim b. Ali b. Yûsuf. *el-Mühezzebe fî fikhî mezhebi'li İmâm eş-Şâfiî*. Beyrut: Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, ts.
- Tarhan, Nevzat. Psikoyorum.tv. "Üçüncü cinsiyetle ilgili bilimsel kanıt bulunamadı". Erişim 30 Eylül 2023. Üçüncü cinsiyetle ilgili bilimsel kanıt bulunamadı | TSR | Prof. Dr. Nevzat Tarhan - Psikoyorum.tv

- Tarhan, Nevzat. “Bilimin ve Dinin Hakikatı Aynıdır”. Erişim 7 Eylül 2023.
https://www.youtube.com/watch?v=t0gSWz_k6Zw&feature=youtu.be
- Tirmizî, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ b. Sevre. *Sünenü't-Tirmizî*. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1412/1992.
- Udeh, Abdülkadîr. *et-Teşrîu'l-cinâi'l-İslâmî*. b.y.: y.y., ts.
- Yaşaroğlu, Kâmil. “Livâta”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 27/198-200. Ankara: TDV Yayınları, 2003.
- Yavuz, Yunus Vehbi. “Hünsâ”. *İslam'da İnanç İbadet ve Günlük Yaşayış Ansiklopedisi*. 2/301. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1997.
- Zeylaî, Ebû Muhammed Fahrüddîn Osmân b. Alî b. Mihcen. *Tebyinü'l-hakâik şerhu Kenzi'd-dekâik*. Kahire: Matbaatü'l-Kübra'l-Emiriyye, 1313/1895.
- Zuhaylî, Vehbe. *el-Fıkhü'l-İslâmî ve edilletuhu*. Dımaşk: Dâru'l-Fikr, 1416/1996.